

Грицьков Є.В.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємств,
бізнес адміністрування та регіонального розвитку,
*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

СТЕЙКХОЛДЕРНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Грицьков Є.В. Стейкхолдерно-орієнтований підхід до управління будівельними підприємствами. У статті теоретично обґрунтовано поняття управління підприємствами з урахуванням особливостей функціонування будівельної сфери. Проаналізовано основні теоретичні положення, встановлено відсутність єдиних підходів до визначення управління будівельними підприємствами. Встановлено групи стейкхолдерів, що впливають на будівельні підприємства та взаємодіють із ними. Запропоновано стейкхолдерно-орієнтований підхід до управління будівельними підприємствами, який включає комплекс взаємопов'язаних дій, спрямованих на реалізацію системного підходу та розробку пропозиції для підвищення ефективності їх управління.

Ключові слова: стейкхолдери, стейкхолдерно-орієнтований підхід, будівельні підприємства, управління будівельними підприємствами.

Грицков Е.В. Стейкхолдерно-ориентированный подход к управлению строительными предприятиями. В статье теоретически обосновано понятие управления предприятиями с учетом особенностей функционирования строительной сферы. Проанализированы основные теоретические положения, установлено отсутствие единых подходов к определению управления строительными предприятиями. Установлены группы стейкхолдеров, которые влияют на строительные предприятия и взаимодействуют с ними. Предложено стейкхолдерно-ориентированный подход к управлению строительными предприятиями, включающий комплекс взаимосвязанных действий, направленных на реализацию системного подхода и разработку предложения для повышения эффективности их управления.

Ключевые слова: стейкхолдеры, стейкхолдерно-ориентированный подход, строительные предприятия, управление строительными предприятиями.

Hryts'kov Ye.V. Stakeholder-oriented approach to management of construction enterprises. The concept of management of enterprises is theoretically justified in the article, taking into account features of the functioning of the construction sector. The main theoretical positions are analyzed and the absence of unified approaches to the definition of management of construction enterprises is established. Groups of stakeholders that influence and interact with construction companies are determined. A stakeholder-oriented approach to the management of construction enterprises is proposed, which includes a set of interrelated actions aimed at implementing the system approach and developing a proposal to improve the effectiveness of their management.

Key words: stakeholders, stakeholder-oriented approach, construction companies, management of construction companies.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічних перетворень функціонування будівельних підприємств характеризується неоднозначними тенденціями. Зокрема, за останні десять років спостерігаються хвилеподібні тенденції основних показників, а саме індексу будівельної продукції, обсягів її виробництва, прийняття в експлуатацію житла за видами житлових будівель. У таких умовах особливого значення набувають напрями та особливості взаємодії з різними групами зацікавлених осіб (стейкхолдерів). Протягом останніх років їх значення зростають, вони впливають на функціонування та розвиток будівельних підприємств, визначають його стратегію. Водночас не вирішені проблеми, пов'язані із забезпечення ефективності взаємодії між різними групами стейкхолдерів, що функціонують у будівельній сфері. Таким чином, тема дослідження щодо формування стейкхолдерно-

орієнтованого підходу до управління будівельними підприємствами є актуальним завданням, вирішення якого має своєчасний характер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування будівельних підприємств впливає на розвиток держави, що залежить від рівня та особливостей взаємодії між різними групами зацікавлених осіб. Більш того, велике значення має забезпечення управління напрямками взаємодії між стейкхолдерами. Вирішення питань визначення та напрямів взаємодії між групами зацікавлених осіб займалися Р. Гудійок [1], М. Кларксон [2], К. Мамонов [3–4], Р. Фрімен [5], К. Хілл [6].

У роботах вчених розглядаються питання визначення та напрямів взаємодії між різними групами стейкхолдерів. Водночас залишаються невирішеними питання забезпечення управління стейкхолдерами на будівель-

них підприємствах, тому особливого значення набуває визначення напрямів їх управління з урахуванням особливостей функціонування будівельних підприємств.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є розробка стейкхолдерно-орієнтованого підходу до управління будівельними підприємствами з урахуванням сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу. Для забезпечення управління стейкхолдерами на будівельних підприємствах необхідно визначити групи стейкхолдерів, що на них впливають. Узагальнюючи наявні наукові дослідження, визначили зовнішні та внутрішні групи стейкхолдерів, що взаємодіють із будівельними підприємствами. Зокрема, до зовнішніх зацікавлених осіб відносяться:

- 1) будівельні підприємства-конкуренти;
- 2) постачальники товарно-матеріальних цінностей, що забезпечують виробництво будівельної продукції;
- 3) замовники будівельної продукції;
- 4) зовнішні власники будівельного підприємства;
- 5) зовнішні фінансові та контролюючі органи;
- 6) підприємства та організації, що забезпечують формування та використання інформаційної політики;
- 7) громадські організації;
- 8) проектні та інші установи, що забезпечують виробництво будівельної продукції;
- 9) організації, що забезпечують соціальну підтримку та реалізацію відповідної політики;
- 10) зовнішні фінансові установи.

Внутрішні стейкхолдери визначаються:

- 1) внутрішніми власниками будівельних підприємств;
- 2) органами управління будівельних підприємств;
- 3) топ-менеджментом;
- 4) управліннями різного рівня;
- 5) робітниками, що забезпечують виробничо-господарську діяльність;
- 6) внутрішніми фінансовими підрозділами;
- 7) внутрішніми контролюючими органами, що впливають на функціонування будівельних підприємств.

Для розробки стейкхолдерно-орієнтованого підходу у дослідженні систематизовані теоретичні положення щодо визначення управління на будівельних підприємств. В наявних наукових дослідженнях категорія управління розглядається як система дій, спрямованих на відповідний об'єкт для зміни його поведінки у зв'язку зі зміною зовнішніх та внутрішніх умов [7]. Розвиваючи представлену точку зору, Л. Малик фокусує увагу на напрямках реалізації управлінських дій шляхом застосування комплексу таких підходів, як процесний, системний, ситуаційний [8].

На противагу представленим розробкам, на функціональних напрямках реалізації управлінських дій через відповідні механізми фокусують увагу інші вчені [9–12].

На формуванні інформаційного підґрунтя щодо забезпечення управління будівельними підприємствами на основі застосування підходу до оцінки їх конкурентоспроможності зосереджує увагу В. Торкатюк, який виділяє такий комплекс цілеспрямованих дій:

- 1) формулювання кінцевої мети оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств;
- 2) формування критеріїв (показників) оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств;

3) збір первинної інформації, необхідної для проведення оцінки;

4) розрахунок поточного рівня (рейтингу) конкурентоспроможності будівельних підприємств;

5) визначення закономірностей зміни конкурентоспроможності підприємства в досліджуваному періоді;

6) виявлення «слабких місць», що знижують конкурентоспроможність підприємства;

7) визначення напрямів та резервів підвищення конкурентоспроможності об'єкта дослідження;

8) практичне вжиття намічених заходів [13].

Значна кількість вчених пов'язує забезпечення напрямів формування та реалізації системи управління з його розвитком, що свідчить про важливість представленої категорії у системі виробничо-господарських відносин [14–18].

Під час визначення категорії «управління підприємством» особливу увагу приділяють його функціям:

- планування [14; 19–20];
- лідерства [21];
- контролю [22];
- організації [20].

На стратегічних аспектах управління підприємством наголошують вчені [23–30].

Для забезпечення ефективності функціонування будівельних підприємств у контексті їх управління запропоновано застосовувати аутсорсинг як інструмент впровадження новітніх технологій. У цьому контексті деякі вчені виділяють структурні компоненти аутсорсингу:

- 1) організація процесів закупівлі, збуту, транспортно-складських операцій, експрес-доставки, програмного забезпечення;
- 2) розробка проектною документації;
- 3) послуги гідроізоляції фундаменту, покрівельні роботи;
- 4) маркетингові дослідження;
- 5) благоустрій, озеленення й устанавлення на території малих архітектурних форм;
- 6) послуги забезпечення опаленням, сантехнікою, охоронними системами;
- 7) послуги з обробки золотом стін, стель, дверей у квартирах елітного житла;
- 8) інші послуги, зокрема бухгалтерський облік, підбір персоналу [31].

На важливість аутсорсингу у системі управління підприємствами вказують вчені [32–39].

Деякі автори управління підприємством пропонують здійснювати на основі ціннісно-орієнтованого підходу, який включає комплекс взаємозалежних елементів:

- корпоративна місія (філософія бізнесу);
- корпоративна стратегія для досягнення корпоративної місії і мети;
- корпоративне управління (хто визначає корпоративну місію і регулює дії корпорації);
- корпоративна культура;
- корпоративна комунікація [40].

Особливого значення під час здійснення управління будівельним підприємством набувають визначення цілей і врахування особливостей функціонування. При цьому фокусується увага на моделях реалізації процесу управління [41–43]. У цьому контексті заслуговують на увагу розробки О. Амосова та В. Головка, які

для забезпечення управління ефективністю діяльності запропонували моделі, що включають:

- формування стратегії та оцінку реальності виконання;
- впровадження цільового управління;
- вдосконалення бізнес-процесів;
- закріплення корпоративних цінностей;
- менеджмент персоналу [44].

З урахуванням показників фінансового стану підприємств для забезпечення управління та підвищення його ефективності застосовуються рейтингові оцінки, які здійснюють, зокрема, «Мудіс Інвесторз Сервіс», «Фітч Рейтінгс», «Стандард енд Пурс», «Кредит-Рейтинг», «Експерт-рейтинг», Українське агентство фінансового розвитку, «Консалтинг-гамма», «Інвест рейтинг».

Серед представлених підходів до управління підприємствами заслуговують на увагу розробки, які базуються на розвитку знаневого підходу, де важливими виступають інтелектуальний капітал, функції та компетенції персоналу [45].

На напрями та особливості реалізації проектів для забезпечення управління підприємствах вказують вчені [46–50].

Узагальнюючи вищевикладене, автор запропонував етапи формування та реалізації стейкхолдерно-орієнтованого підходу до управління будівельними підприємствами:

- 1) визначення цілей і задач управління будівельними підприємствами;
- 2) аналіз зовнішніх і внутрішніх умов функціонування будівельних підприємств;
- 3) визначення груп стейкхолдерів, що взаємодіють із будівельними підприємствами;
- 4) формування інформаційно-аналітичного забезпечення управління будівельними підприємствами;
- 5) інтегральна оцінка показників, що впливають на рівень ефективності управління будівельними підприємствами;
- 6) розробка пропозицій щодо підвищення ефективності управління будівельних підприємств з урахуванням особливостей взаємодії з різними групами стейкхолдерів.

Висновки. Таким чином, у результаті дослідження для забезпечення управління будівельними підприємствами запропоновано стейкхолдерно-орієнтований підхід, який базується на комплексі взаємопов'язаних дій, спрямованих на формування інформаційно-аналітичного забезпечення, визначення напрямів взаємодії з різними групами зацікавлених осіб, інтегральну оцінку показників, що дає змогу реалізувати системний підхід і розробити пропозиції до підвищення ефективності управління.

Пропозиціями для подальших досліджень є формування та реалізація організаційно-економічного механізму управління будівельними підприємствами, який базується на результатах розробки стейкхолдерно-орієнтованого підходу.

Список використаних джерел:

1. Goodijk R. Corporate governance and stakeholder management: the ING. CORPORATE OWNERSHIP&CONTROL. 2003. Volume 1, Issue 1. P. 159–167.
2. Clarkson M.E. A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance. Academy of Management Review. 1995. January. Vol. 20. № 1. P. 92–118.
3. Мамонов К. Організаційно-економічний механізм управління стейкхолдерами будівельних компаній: сутність, структура й інформаційний захист. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики: збірник наукових праць. № 2 (14). Харків: Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2011. С. 75–86.
4. Мамонов К. Організаційно-економічний механізм управління стейкхолдерами будівельних компаній: розробка, особливості впровадження, інформаційний захист. Комунальне господарство міст: науково-технічний збірник. Вип. 100. Серія: Економічні науки. Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2011. С. 227–234.
5. Freeman R.E., Harrison J.S., Wicks A.C., Parmar B.L. Stakeholder Theory. The state of the art. URL: <http://books.google.com>.
6. Hill C. Stakeholder-Agency Theory. Journal of Management Studies. 1992. Vol. 29. № 2. P. 131–154.
7. Категорії «управління» і «менеджмент»: загальне і особливе. URL: http://pidruchniki.com/1431072350951/menedzhment/kategoriyi_upravlinnya_menedzhment_zagalne_osoblive.
8. Малик Л. Сутність категорії управління та менеджменту в туристичному бізнесі. Молодь і ринок. 2011. № 5 (76). С. 73–76. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi05pvP8s7aAhWkd5oKHa>.
9. Москаленко В., Шипунова О. Финансово-экономический механизм промышленного предприятия: научно-методическое издание / под научн. ред. В. Москаленко. Сумы: Довкілля, 2003. 176 с.
10. Ніколенко С., Пінчук І. Господарсько-політичний механізм сучасної ринкової економіки: монографія. Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. 153 с.
11. Хлевицька Т. Механізми антикризового управління в системі економічної безпеки підприємства. Торгівля і ринок України: тематичний збірник наукових праць. Вип. 26. Т. 1. Донецьк: ДонНУЕТ. 2008. С. 313–318.
12. Щербань І. Формування механізму антикризового управління посередницьких туристичних підприємств. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2010. Вип. 2 (50). URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vnuvgrp/ekon/2010_2/index.htm.
13. Торкатюк В. Аналіз сучасного стану будівельного комплексу України в контексті формування регіональних структур його функціонування URL: <http://economy.kname.edu.ua>.
14. Бурмака М., Бурмака Т. Управління розвитком підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі): монографія. Харків: ХНАДУ, 2011. 204 с.
15. Залунін В., Щеглова О. Управління розвитком та функціонуванням виробничо-економічної системи будівельних підприємств. Економіка підприємств. URL: http://www.chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2013/v2/NV-2013-V2_33.pdf.

16. Надтока Т., Какуніна Г., Мартякова О. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління. Управлінські технології у вирішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем: монографія / за заг. ред. О. Мартякової. Донецьк: вид-во ДонНТУ, 2011. 744 с.
17. Фатхутдинов Р. Управление конкурентоспособностью организации: учебник. 2-е изд., исправ. и доп. М.: Эксмо, 2005. 544 с.
18. Шандова Н. Рушійні сили стійкого розвитку промислового підприємства. Економічні інновації. 2013. Вип. 54. С. 354–362. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecinn_2013_54_42.pdf.
19. Завадський Й. Менеджмент: Management. Т. І. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 543 с.
20. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва: Дело, 1998. 800 с.
21. Дафт Р.Л. Менеджмент. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 832 с.
22. Беседін М., Нагаєв В. Основы менеджменту: оцінно-ситуаційний підхід (модульний варіант): підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 496 с.
23. Ансофф И. Стратегическое управление / науч. ред. и авт. предисл. Л. Евенко. Москва: Экономика, 1989. 519 с.
24. Виханский О. Стратегическое управление: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: Гардарики, 2007. 296 с.
25. Кононова О. Методичні підходи до сутності стратегічного управління будівельними підприємствами. Прометей. 2013. № 1. С. 133–137.
26. Попов С. Стратегическое управление: модульная программа для менеджеров «Управление развитием организации». Модуль 4. Москва: ИНФРА-М, 2010. 304 с.
27. Романюк Л. Сучасні тенденції стратегічного управління підприємством. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/npkntu_e/2009_15/stat_09/15.pdf.
28. Писаревський І., Тищенко О., Покологна М., Петрова Н. Стратегічний менеджмент: підручник / за ред. С. Аляб'єва. Харків: ХНАМГ, 2012. 287 с.
29. Томпсон А., Стрикленд Дж. Стратегический менеджмент. Искусство разработки и реализации. Москва: Юнити, 1998. 576 с.
30. Шершньова З., Оборська С. Стратегічне управління: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2004. 384 с.
31. Тищенко О., Хаустова В. Аутсорсинг як фактор ефективності підприємств будівельної галузі. Проблеми економіки. 2012. № 4. С. 129–135.
32. Акимов В., Макарова Т., Мерзляков В. Экономика отрасли (строительство). Москва: ИНФРА-М, 2005. 304 с.
33. Думная Н., Черемисин Д. Аутсорсинг как новая форма организации бизнеса. URL: <http://do.gendocs.ru/docs/index-128403.html#3775981>.
34. Коняева А. Аутсорсинг в Украине: вчера, сегодня, завтра. URL: <http://www.hrliga.com/index.php?module=profession&op=view&id=247>.
35. Синяев В. Развитие системы аутсорсинга в сфере строительного бизнеса: монография. Москва: ИВц «Маркетинг», 2004. 204 с.
36. Синяев В. Логистика строительства с помощью аутсорсинга. Известия Тульского гос. ун. экон. и юр. науки. 2008. Вып. 1. С. 27–41.
37. IT-аутсорсинг в Украине: перспективы и надежды. URL: <http://ubr.ua/business-practice/own-business/it-outsourcing-v-ukraine-perspektivy-i-nadejdy-117224>.
38. Central and Eastern European It Outsourcing landscape report 2011. URL: http://www.iteraconsulting.com.ua/PageFiles/4041/Central_and_Eastern_European_It_Outsourcing_landscape_report_2011.pdf.
39. Exploring Ukraine It Outsourcing Industry 2012. URL: <http://hi-tech.org.ua/wp-content/uploads/2012/08/Exploring-Ukraine-It-Outsourcing-Industry2012.pdf>.
40. Black A. Questions of Value. 2004. 320 p.
41. Герасимов Е. Сбалансированная система показателей как инструмент реализации стратегии. Дайджест-финансы. 2008. С. 54–57.
42. Литягин А. Реальное целевое управление. Москва, 2010. 352 с.
43. Management: tasks, responsibilities, Practices, by Peter Drucker, 1974., Snee rD Why Should Statisticians Pay attention to Six Sigma? An examination for their role in the six sigma methodology. Quality Progress. 1999. September. P. 100–103.
44. Амосов О., Головка В. Формування моделі управління ефективністю діяльності підприємства. Проблеми економіки. 2012. № 4. С. 115–120.
45. Чечетов М., Денисюк О. Обґрунтування стратегії розвитку управлінських компетенцій підприємства. Проблеми економіки. 2012. № 1. С. 41–46.
46. Дубейковский В. Практика функционального моделирования с AllFusion process modeler 4.1. Где? Зачем? Как? Москва: ДИАЛОГ-МИФИ, 2004. 464 с.
47. Каплан Р., Нортон Д. Организация, ориентированная на стратегию. Как в новой бизнес-среде преуспевают организации, применяющие сбалансированную систему показателей. Москва: Олимп-бизнес, 2005. 416 с.
48. Каплан Р., Нортон Д. Стратегическое единство: создание синергии организации с помощью сбалансированной системы показателей. Москва: ИД «Вильяс», 2006. 384 с.
49. Пилипенко А. Проектування системи стратегічного обліку промислового підприємства. Проблеми економіки. 2009. № 3. С. 36–46.
50. Елифиров В., Репин В. Бизнес-процессы: Регламентация и управление. Москва: ИНФРА-М, 2004. 320 с.